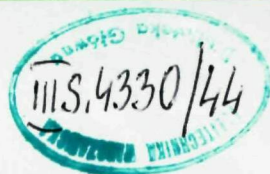

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

22

BOLESŁAW TOŁŁOCZKO
(1882—1954)

Bolesław Tołłoczko urodził się 13 I 1882 r. w miejscowości Świadoście, gub. kowieńska, na Litwie. Przedwcześnie stracił matkę, później ojca, dzierżawcę niewielkiego majątku rolnego. Osieroconym chłopcem zajął się jego stryj, urzędnik magistracki we Lwowie. Tam B. Tołłoczko ukończył szkołę realną i złożył w 1900 r. egzamin dojrzałości. W tymże roku podjął studia na Wydziale Mechanicznym Szkoły Politechnicznej we Lwowie, które ukończył w 1904 r. Przez rok odbywał studia uzupełniające na Wydziale Elektrotechnicznym Politechniki Wiedeńskiej, uzyskując dyplom inżyniera mechanika. W latach 1905—1907 był asystentem prof. E. Hauswalda w Katedrze Części Maszyn i Kotłów Parowych we lwowskiej Szkole Politechnicznej.

W 1907 r. zdecydował się na podjęcie pracy w rozwijającym się przemyśle rosyjskim. Przez rok pracował w Hucie Briańskiej w Jekaterynosławiu, przez następne dwa lata był konstruktorem na oddziale maszyn parowych i pomp w fabryce metalurgicznej w miejscowości Kramatorskaja w Zagłębiu Donieckim. W 1910 r. przeniósł się do Zagłębia Dąbrowskiego i podjął pracę w sosnowieckiej fabryce kotłów W. Fitznera i K. Gampera. Pracował w niej do wybuchu I wojny światowej, m.in. na stanowisku kierownika kotłowni. W 1911 r. odbył pięciomiesięczną praktykę zawodową w fabryce maszyn E. Borsiga w Berlinie. W latach 1916—1918 był dyrektorem szkoły realnej w Sosnowcu.

Na początku 1918 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie z dniem 1 IV t.r. powołano go na wykładowcę w Politechnice Warszawskiej; zaczął prowadzić wykłady z zakresu kotłów i ciepła dla studentów III roku Wydziału Budowy Maszyn i Elektrotechniki (BME). W wyniku wniosków przedstawionych przez Komisję Stabilizacyjną znalazł się w pierwszym 38-osobowym gronie profesorów honorowych, zwyczajnych i nadzwyczajnych, powołanych w niepodległej Polsce na mocy „Dekretu w przedmiocie mianowania pierwszego składu profesorów w Politechnice Warszawskiej” z dnia 8 I 1919 r. Aktem nominacyjnym z 14 V 1919 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym; objął Katedrę Maszynoznawstwa, Kotłów i Kreślenia Technicznego.

Po dokonanych w czerwcu 1921 r. podziale Wydziału BME na dwa odrębne wydziały prof. B. Tołłoczko aż do 1952 r. związany był z Wydziałem Mechanicznym. Przez cały okres międzywojenny prowadził wykłady i ćwiczenia zarówno na swoim wydziale, jak i na Wydziale Elektrycznym. Szeroki zakres jego wykładów obejmował m.in. kotły parowe, części maszyn, maszynoznawstwo i zasady obróbki metali. W dniu 22 XII 1936 r. został mianowany profesorem zwyczajnym. W latach akad. 1929/30—1930/31 piastował godność dziekana Wydziału Mechanicznego.

Ponadto w roku akad. 1938/39 był delegatem wydziału do Senatu Akademickiego PW. Wybrany raz jeszcze dziekanem tego wydziału w roku akad. 1939/40, pozostawał nim faktycznie przez cały okres okupacji hitlerowskiej.

Działalność dydaktyczną i naukową na uczelni prof. B. Tołłoczko łączył początkowo z pracą w przemyśle; w latach 1921—1924 kierował pracami biura konstrukcyjnego na oddziale mechanicznym warszawskiej fabryki budowy parowozów. Później ograniczał się wyłącznie do przeprowadzania konsultacji i wykonywania ekspertyz, będąc m.in. członkiem Koła Doradców i Rzeczników w Warszawie.

Podczas okupacji hitlerowskiej uczył początkowo w warszawskich szkołach zawodowych II stopnia: Państwowej Szkole Metaloznawczo-Odlewniczej i Państwowej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki. Opiekował się też ocalałym wyposażeniem naukowym niektórych zakładów Wydziału Mechanicznego PW. Od kwietnia 1942 r. był wykładowcą i kierownikiem Wydziału Budowy Maszyn w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej (PWST), uruchomionej w gmachach politechnicznych. Legalne możliwości pracy dydaktycznej wykorzystywał dla prowadzenia tajnego nauczania na poziomie akademickim. Po aresztowaniu w listopadzie 1942 r. prof. K. Drewnowskiego objął po nim stanowisko zastępcy dyrektora PWST (dyrektorem szkoły był z urzędu Niemiec). Po upadku powstania warszawskiego przeszedł przez obóz przesiedleńczy w Pruszkowie, potem tułał się przez kilka miesięcy, przebywając m.in. w Grodzisku, Krakowie i Wieliczce.

Wkrótce po wyzwoleniu prof. B. Tołłoczko przeniósł się do Łodzi, gdzie był współorganizatorem Wydziału Mechanicznego w nowo założonej Politechnice Łódzkiej i jego pierwszym dziekanem w roku akad. 1945/46. Po roku wznowił działalność dydaktyczną i naukową na Wydziale Mechanicznym PW. W roku akad. 1946/47 piastował godność dziekana tego wydziału; pod jego przewodnictwem Rada Wydziału weryfikowała dyplomy okupacyjne. Od dnia 1 IX 1952 r. prof. B. Tołłoczko kierował Katedrą Kotłów i Encyklopedii Maszyn Parowych na Wydziale Mechanicznym Konstrukcyjnym PW. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1949).

Kluczową pozycję w dorobku naukowym prof. B. Tołłoczki stanowi dzieło „Kotły parowe”. Zniszczone w czasie powstania materiały do tej pracy autor gromadził ponownie w okresie powojennym. W latach 1951—1953 zostały wydane dwa pierwsze tomy tej publikacji, będącej w języku polskim jedyną monografią kotłów parowych. Prace nad tomem trzecim przerwała śmierć prof. B. Tołłoczki, który zmarł 26 XI 1954 r. w Warszawie. Pochowany został na cmentarzu Powązkowskim (kwatery 218-III-11).

Oprac. Krystyna Olewnik